

Η πολεοδομική ανασύνθεση της κεντρικότητας στη σύγχρονη μεγάλη Αθήνα: μια στρωματογραφική διερεύνηση

Στόχος της έρευνας αυτής είναι ο επαναπροσδιορισμός του κέντρου της μητροπολιτικής πρωτεύουσας σε μια εποχή την οποία χαρακτηρίζουν τα φαινόμενα της παγκοσμιοποίησης, με κριτήριο τη διαστρωμάτωση της κεντρικότητας και την προβολή της αναλυτικής ερμηνείας της σε ένα πλαίσιο στρατηγικών επιλογών για το σχεδιασμό της θεσμικά ελεγχόμενης εξέλιξής του.

Το πρόβλημα του κέντρου, στο βαθμό που υπάρχει ένα κοινό πρόβλημα, δεν είναι το αποτέλεσμα της εισβολής ή της κατάληψης του από 'αλλότριες' δυνάμεις. Είναι αποτέλεσμα της σταδιακής εγκατάλειψης και της συνειδητής μετάλλαξής του με πρωτοβουλία και επιθυμία των ίδιων των κατοίκων του, που αναζητούσαν ένα καλύτερο αύριο αλλού, και τη θεσμική υποστήριξη ή ακόμα και την παρότρυνση της πολιτείας. Η αποχώρηση αυτή δεν μπορεί να 'γεμίσει' μόνο με ιστορία και ψυχαγωγία. Το υπολειμματικό κενό του κέντρου έλκει αναπόφευκτα όλες τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται ευκολότερα σε αυτό, διαμορφώνοντας μια αντίστροφη πόλη.

Η συγκλίνουσα άποψη είναι πως έχουμε ανάγκη από ένα κέντρο πόλης στο οποίο να αποδίδουμε συλλογικά την ταυτότητα της πόλης μας. Ταυτόχρονα όμως το 'συλλογικά' και η 'ταυτότητα' είναι δύο μεταβλητές παράμετροι, και όχι μόνο στο χρόνο, επειδή γράφονται σε πληθυντικό αριθμό, ανάλογα με το υποκείμενο, τη χρήση ή ακόμα και την ώρα της ημέρας. Στη διαφορική αυτή προσέγγιση έχει συμβάλει αναντίρρητα η κοινωνική και η πολιτισμική αναδιάρθρωση του πραγματικού πληθυσμού της πρωτεύουσας, στην οποία κατοικούν πλέον πολύ διαφορετικές κοινότητες. Η επιστροφή στο κέντρο θα αναφέρεται αναγκαστικά σε αυτό το κέντρο και θα στηρίζεται στη διατήρηση, ανάδειξη και ενίσχυση εκείνων των συστατικών στοιχείων που συνιστούν σήμερα την επιθυμητή διαστρωμάτωση της κεντρικότητας, και με τις δυναμικές που αναπτύσσονται στη συνέχεια.

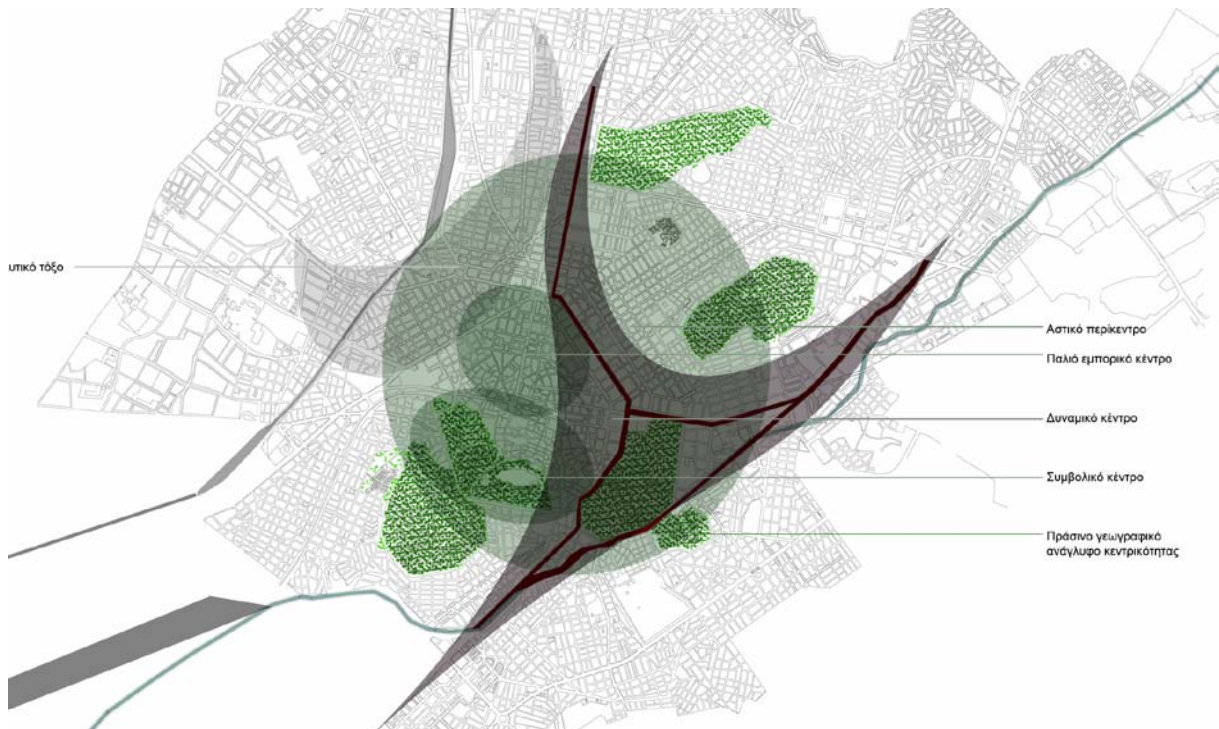
Η κρίση του κέντρου, που βιώνει η συλλογική μας συνείδηση θα μπορέσει να αναστραφεί με μια σειρά από συνδυασμένες ενέργειες που θα ενισχύσουν την κατοικία στο κέντρο, θα διατηρήσουν τις παλιές επαγγελματικές δραστηριότητες που φθίνουν και θα φέρουν νέες, οι οποίες θα τονώσουν τη δυναμική του. Η διατήρηση της πολυδιάστατης λειτουργικότητας πρέπει να είναι ένας στρατηγικός στόχος. Δεν πρόκειται όμως για αναβίωση του παρελθόντος. Το ζητούμενο είναι η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την εγκατάσταση ποικίλων χρήσεων, που θα πυκνώσουν οικονομία, εμπόριο και αναψυχή, την καλλιτεχνική και τη μεταποιητική παραγωγή και τον κόσμο τους, την κατοικία και τις συναφείς εξυπηρετήσεις, στη λογική της κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Ταυτόχρονα πρέπει να αναδειχθεί το οικοδομικό, περιβαλλοντικό και πολιτισμικό οικοσύστημα του κέντρου ως ενιαίο σύνολο.

Το γενικότερο πλαίσιο περιλαμβάνει την αναβάθμιση του δημόσιου χώρου, τη λειτουργική ανασύνδεση των αρχαιολογικών χώρων με τη σύγχρονη πόλη, την προστασία, αποκατάσταση και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κτιρίων και συνόλων της νεώτερης και σύγχρονης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, την ενίσχυση του αστικού πρασίνου, τον περιβαλλοντικό σχεδιασμό και προτάσεις για την πολύ-πολιτισμική ανασύνθεση του κέντρου.

Σε ένα επιμέρους πλαίσιο προτείνεται η μελέτη σημαντικών παρεμβάσεων που θα έχουν μητροπολιτική εμβέλεια, όπως είναι η πεζοδρόμηση του άξονα της οδού

Πανεπιστημίου, στην προοπτική της ολοκλήρωσης ενός δακτυλίου που θα συνδέει τους αρχαιολογικούς χώρους με τα μεγάλα μουσεία και τα ισχυρά πεδία της σύγχρονης πολιτιστικής και εμπορικής δραστηριότητας, η σύζευξη και η λειτουργική σχέση των δύο κέντρων της Αθήνας και του Πειραιά κατά μήκος του άξονα της οδού Πειραιώς και των Μακρών Τειχών, και η ανάπλαση της ακτής και της αρχαιολογικής ζώνης του Πειραιά.

Ο αστικός χαρακτήρας και η ταυτότητα του κέντρου πρέπει να αναγνωρίζονται από ευρύτερα κοινωνικά στρώματα και να μπορούν να έχουν οικονομική, αισθητική και παιδευτική λειτουργία. Στην προοπτική αυτή πρέπει να δώσουμε στο κέντρο της πόλης την ιδιότητα μιας πολυκεντρικής ενότητας που θα υπερβαίνει τους λειτουργικούς ή γεωγραφικούς διαχωρισμούς του 'εμπορικού τριγώνου' ή του 'ιστορικού κέντρου' και θα μπορεί να επεκτείνεται στη νέα μητροπολιτική κλίμακα της πρωτεύουσας διαταράσσοντας τους ομόκεντρους κύκλους γύρω από την Ακρόπολη. Η πύκνωση του κέντρου αυτού θα διαχυθεί σε πεδία, άξονες και επίκεντρα που θα επαναπροσδιορίσουν τη γεωγραφία του και μέσα από τη γραμμική σύζευξη Αθήνας και Πειραιά θα ανασυνθέσουν την κεντρικότητα στη σύγχρονη μητροπολιτικής της διάσταση.

Ερευνητικό πρόγραμμα ΕΜΠ-ΥΠΕΚΑ

Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνας και Πειραιά

Ερευνητές: Παναγιώτης Τουρνηκιώτης, καθηγητής ΕΜΠ, επιστημονικός υπεύθυνος, Κώστας Μωραΐτης, αναπληρωτής καθηγητής ΕΜΠ, Ελένη Χανιώτου, επίκουρη καθηγήτρια ΕΜΠ.

Σύμβουλος: Μαρία Μαυρίδου, τέως επίκουρη καθηγήτρια ΕΜΠ

Ερευνητική ομάδα: Καλλιόπη Αμυγδάλου, Μαρία Βασενχόβεν, Βασίλης Βασιλειάδης, Χριστίνα Βασιλοπούλου, Στέλιος Γιαμαρέλος, Γιάννης Γρηγοριάδης, Φάνης Καφαντάρης, Σταύρος Μουζακίτης, Λουκάς Τριάντης, Πέτρος Φωκαΐδης, αρχιτέκτονες

Ειδικοί σύμβουλοι: Αθανάσιος Αραβαντινός, Διονύσης Ζήβας, Ελένη Μαΐστρου, Γιώργος Παρμενίδης, Θάνος Βλαστός, Βασίλης Γκανιάτσας, Γιάννης Πεπονής, Ματθαίος Σανταμούρης, Ματίνα Ασημακοπούλου